

Gårdar och släkter

Snäckestad

Släkterna Brommé och Leopolds svenska stamgård

I den leende Vångadalen ett stycke österut från Vånga by ligga Snäckestadsgårdarna. Läget är det mest natursköna och utsikten härifrån såväl över Ivösjön som höjderna i väster äro hänförande. Mot nordliga och östliga stormar äro gårdarna väl skyddade. Då man därjämte hör att jordmånen här är av ypperlig beskaffenhet, förstår man, varför Snäckestad sedan äldre tider räknats till en av Vånga sockens "smörhålur".

Redan tidigt har Snäckestad blivit bebyggt. Flera redskap från yngre stenåldern ha funnits i jorden. Man förstår att det ypperliga läget invid Ivösjön, som under en stor del av stenåldern stod i förbindelse med Östersjön lockade till bebyggelse. Ej så långt väster om Snäckestad finns rester efter en skeppssättning från järnåldern. Det är ingalunda omöjligt, att det är en i Snäckestad hemmahörande viking, som mätt på äventyr fått sin grav här invid sin kära östersjövik.

Namnet Snäckestad tillhör våra äldsta namntyper. Vissa ortnamnsfoeskare vilja härleda namnet ända från bronsåldern. Förleden är det fornnordiska mansnamnet Snikur. Ändelsen -sta betyder en plats, där någon stannat eller slagit sig ned.

Snäckestad ha vi ej påträffat i äldre handlingar än från 1584. Liksom alla gårdarna i Vånga by lydte Snäckestad större delen av medeltiden under Bäckaskogs kloster. Efter klostrets in- dragning 1535 blev klostergodset under flera årtionden bortförlänat än till den ene än till den andre adelsmannen i trakten. År 1535 fick Jens Brahe följebrev på Bäckaskog, men snart fick klostrets siste abbot, Peder Tufvesen, tillåtelse att "ånyo anamma" klostret. Men så ställdes den ena fordran efter den andra på bröderna, så att de gång efter annan måste sälja av klostrets gårdar. Sålunda måste de år 1536 till Gert Ulfstand å Ljungby försälja tvenne gårdar i Mjönäs för att kunna skaffa de 2,000 lod siver, som konungen och riksens råd begärde av klostret. Redan 1537 hade det en ny länsherre. Varje länsherre försökte taga ut så stort landgille som möjligt av sina landbönder. Visserligen voro de ordinarie landgillena angivna i förlänings- breven, men det fanns tusen och ett sätt att komma åt böndernas produkter och avel. Redan år 1536, då abbot Peder innehade klostret, måste Vånga bönder gå ända till konungens rättarting med sina klagomål över förhöjda landgillen. År 1584 får Henrik Ramel Bäckaskog i för- läning. Snäckestad brukades då av Eskel Mikkelsen och Lasse Svensen. Åren 1643 till 1649 innehades gården av Görmund Gjörmundsen, men 1650 står mester Thomas Broom som inne- havare av gården. Thomas Broom, som är stamfader för den svenska släkten Bromé, var en berömd kemist och kom till Sverige från England, av vad anledning vet man ej. Han var gift med Johanna Danielsdotter Lange och hade med henne 5 barn, 4 söner och 1 dotter. Dottern Helena gifte sig med den tyske läkaren Sigfrid Leopold.

I 1671 års jordrevningsprotokoll finnes följande anteckning angående Snäckestad: "Till ett litet torp, som ligger för ändan av Ivö sjö, haver Mester Thomas anrättat ett pottaskebruk och haver husbonden fru Margareta Scheel förunnat honom att vara fri sin livstid för alla ordinarie skatter". Pottaskebruket stod kvar långt in på 1700-talet, och grunden efter detsamma har på- träffats mellan de nuvarande gårdarna.

Sigfrid Leopold var enligt Vånga församlings kyrkobok född i staden Sprengenberg i Sachsen den 3 december 1640. Samma kyrkobok berättar, att hans fader var Carl Leopold, som varit "Juris utrius Praktikus et Notaries Publicus Cecaerius utaf den edle uhr gamla Leopoldska ätten". S. Leopold som på 1680-talet efterträdde Thomas Broom på Snäckestad, dog den 4 juni 1722 och blev begravnen i Vånga kyrka. Sonen Ove Leopold blev sedan brukare av Snäckestad. Även han var en berömd läkare. Han var gift med Elisabet Dahlberg, dotter till löjtnanten vid Västgöta regemente till häst Nils Dahlberg. Äktenskapet blev mycket olyckligt, och på anstiften av sin fru blev Leopold mördad den 30 okt. 1726 41 år gammal. Änkan blev häktad men undgick straff. Hon innehade Snäckestad något år men flyttade sedan till Blistorp, där hon avled julaften 1733 "i stor uselhet och desperation".

Domstolsprotokollen för 1732 visa, att ovannämnda fru Leopolds broder sergeanten Jakob Dahlberg från nämnda år åtminstone till 1736 var innehavare av Snäckestads rustningshem- man.

Efterträdaren till J. Dahlberg å Snäckestad blev kronolänsmannen och faktorn Hans Carlsson. Han var född i Boa by i Jämshögs socken. Hans fader var nämndemannen Carl Jönsson. I sin ungdom fick han undervisning, så att han omsider antogs som kronolänsmän i Möllekulla, vilken syssla han förvaltade i 15 år. Härefter köpte han sig egendom i Holje och inrättade där i strömmen ett vattenpappersbruk, som han med stor framgång drev en lång tid. Efter en tids växling med hemman kom han till Snäckestad. På ålderdomen överlämnade han gården till sina båda döttrar och mågar. Han bosatte sig själv i "Gamla Wårket" (pottaske- bruket) och avled den 16 dec. 1767, 86 år gammal. Kyrkoherde Neosander skriver om honom: "Han var i sina medelår en välmående man, levde hederligt, försiktigt, stilla och allvarsamt". Han hade sedan midsommardagen 1711 varit gift med Pernilla Massesdotter, som var född den 17 juni 1689, dotter av nämndemannen Masse Persson och dennes hustru Berta Jönsdotter i Norge av Ysane församling. Hon dog den 17 nov. 1766 "etter", som Neosander skriver "55

års och 5 månaders ljuva sammanlevnad med sin gamle man. Hon förde en ganska stilla och berömlig vandel”.

Som ovan nämnts delade Hans Carlsson besittningsrätten av Snäckestad mellan sina bägge svärsöner. Petter Ljungberg, som var gift med yngsta dottern Anna, erhöll stamgården, och Måns Larsson, som var gift med äldsta dottern Berta, fick brukningsrätten till västra delen av gården.

Petter Ljungberg, även kallad Per Laddo, var född i Vanneberga i Ö. Ljungby församling den 12 juni 1698. Hans fader var frälseåboen Sven Göransson och moder Hanna Persdotter. Ljungberg trädde i krigstjänst 1718 och var med Karl XII:s armé i Norge, där han tjänade dels som soldat, och dels som trumslagare. Efter slutad krigstjänst blev han jägare och kusk hos överstelöjtnant Coyet på Ljungby i 11 år. Sedan var han inspektor på borgmästare Brinks gårdar Häkanryd och Sölvesborgs slott i 2 år. År 1743 gifte han sig med Anna Hansdotter. Han dog den 8 nov. 1762, och kyrkoherde Neosander ger honom följande vitsord: ”Var enfaldig och välmenande samt vänlig uti umgänge. För övrigt efter sitt stånd välgrundad i sin kristendom”.

Anna Hansdotter som var född 8 nov. 1719, gifte sig för andra gången år 1766 med Peter Isak Carlström, prästson från Ivö. Han avled 2 år därefter och änkan trädde snart för tredje gången i äktenskap. Hon avled den 30 dec. 1808.

Sonen Sven hade då länge varit åbo å hemmanet, vilket han skatteköpte 1791 för 29 Rdlr 21 sk. specie. Han var född den 9 okt. 1744 och dog den 22 dec 1808. År 1790 gifte han sig med Marna Truedsdotter från Allarp i Oppmanna socken. I äktenskapet föddes 9 barn, varav dock 5 avlidit före fadern. Efter ett par år avled även Marna, och till barnens förmyndare utsågs deras farbroder Göran Persson i Barum. Äldste sonen Per, som var född den 26 juni 1800, övertog gården vid myndig ålder. Han gifte sig med Hanna Jönsdotter från Näsums socken. Hon var född 1797 och dog 1874. I äktenskapet föddes många barn. Tre söner med namnet Sven avledo små. Den fjärde sonen med detta namn var född 1830 den 15 mars och blev sedermera ägare av gården. Av de tre döttrarna blev Malena, f. 1820, gift med åbon Carl Persson i Bökestads mölla, Hanna f. 1828, blev gift med åbo Ola Oredsson i Fegelstorp, Bengta f. 1832, blev gift med åbo Carl Jonasson i Rosendala och Kjersti gift i Klagstorp. För Hanna och Bengta hölls dubbelbröllop på moderns födelsedag 1851.

Per Svensson var en driftig man, som höll sin gård i god hävd. Han har uppfört större delen av gården 1832. allt är tilltaget i stora mått, och byggnadsmaterialet är av bästa beskaffenhet. De i dagligstugan ännu omålade och otapetserade plankväggarna visa oss både huru man i forna tider hade ypperlig timmerskog i Snäckestad och huru en ”bålevägg” , som hålles renskurad, kan ge trevnad åt ett rum. Över ingången till boningshuset är uppsatt en minnestavla, å vilken läses, förutom initialerna av dåvarande ägare samt byggnadsår även tvenne psalmverser. Till vänster läses versen: ”Jesus, låt mig städse börja” och till höger: ”Upp min själ, min mun och tunga”.

Per Svensson avled den 23 oktober 1871. Redan 1861 hade sonen Sven och hans tilltänkta hustru Svenborg Jönsdotter, gästgivaredotter från Fjälkinge, köpt Snäckestad för 6,000 riksd. riksm. Sven Persson var en för allmänna värv mycket anlitad man. I över 30 år var han näm-

deman. Han var en av stiftarna av Oppmanna-Vånga socknars sparbank och tillhörde dess styrelse till sin död. Under åren 1882-86 var han ordförande i kommunalnämnden.

Sven Persson hade endast ett barn, dottern Elna, född 1863, hon blev gift med åbosonen Lars Bondesson från Nymö n:r 2 (f 20/11 1864). Han var en person med enastående energi och ägde grundliga teoretiska kunskaper, som han väl förstod att omsätta i praktiken. Gården satte han i hög kultur, nya åkrar uppodlades och tusentals fruktträd planterades. – ett besök vid gården då fruktträden blommar och bokskogen står nyutslagen och fager bakom är verkligen att rekommendera.

Lars Bondesson var mest intresserad för sitt lantbruk och skogsaffärer men kunde ej undgå att tagas i anspråk för kommunala uppdrag. Den 2 maj 1912 avled han, efterlämnande förutom hustrun en son och en dotter. Sonen, Nils Bondesson, är numera ägare av hemmanet.

I nära 200 år har således stamgården bevarats inom släkten. Den västra gården, vilken av Hans Carlsson gavs åt andre svärsonen, gick ur släkten vid sekelskiftet. Den inköptes då av nuvarande häradsdomare Göran Persson, som ännu innehar den.

Götho

Artikel publicerad i Kristianstadsbladet ca. 1927. Författaren, signaturen Götho, var folkskolläraren Gustaf Nilsson i Mjönäs.